

TEISINĖS KOVOS SU KONTRABANDA POLITIKOS RAIDA IR PERSPEKTYVOS

Jolita Malinauskaitė

Teisės institutas
Gedimino pr. 39/1, LT-01109 Vilnius
Telefonas 210 16 64
Elektroninis paštas jolita@teisinst.lt

*Pateikta 2004 m. lapkričio 11 d.
Parengta spausdinti 2005 m. gegužės 4 d.*

Pagrindinės sąvokos: kontrabanda, teisinė politika, kontrolė, prevencija, prevencinė programa.

S a n t r a u k a

Šiame straipsnyje apžvelgiama Lietuvos teisinė kovos su kontrabanda politika 1990–2004 m. (teisinio poveikio grįžtamasis ryšys turi reikšmingų padarinių tolesnei teisės aktų raidai), pateikiami kai kurie vertinimai ir pasiūlymai dėl nacionalinės kontrabandos bei vengimo mokėti mokesčius kontrolės ir prevencijos strategijos (programos) parengimo Lietuvoje kintančiomis sąlygomis, inspiruojama teisės teoretikų ir praktikų diskusija straipsnyje nagrinėjama klausimais.

Straipsnio apžvalginės analizės objektas – teisės aktų, reglamentuojančių kontrabandą ir susijusių su kontrabandos kontrole bei prevencija Lietuvoje, monitoringas. Analizės metodai – Lietuvos Respublikos įstatymų, kitų teisės aktų analizė, Lietuvos Respublikos Seimo (toliau – Seimo), Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybės) priimtų programų lyginamoji analizė, statistika, mokslinės literatūros apibendrinimas.

„Teisinės politikos silpnumas ir vangumas gali būti tos pačios politikos problemų priežastis“.

(dr. Jonas Čičinskas) [56, p. 20]

Įvadinės pastabos

Šiandieniniai pokyčiai, susiję su Lietuvos integracija į NATO (*North Atlantic Treaty Organisation*), Europos Sąjungą (toliau – ES) ir pasaulio globalizacija, apimančia stiprėjančios tarptautinės rinkos skverbimąsi į šalies gyvenimą, didėjančios pasaulinės prekybos, daugianacionalinių verslovių bei telekomunikacijos naujovių kūrimąsi, skatina išanalizuoti turimą teisinę bazę, ją įvertinti ir atsakingai modeliuoti ateitį. Lietuvai, kaip ir kitoms tranzitinėms valstybėms narėms, ypač svarbūs besikeičiantys reikalavimai kintančiomis sąlygomis užtikrinti valstybinės sienos saugumą, sukurti nepalankias sąlygas kontrabandai, kitiems muitinės pažeidimams ir organizuotam nusikalstamumui. Naujaisiuose Europos Komisijos (toliau – EK) pranešime dėl Muitų sąjungos strategijos konstatuojama, kad spartėjant ir didėjant tarptautinei prekybai, kartu didėja ir ekonominis nusikalstamumas. Pavyzdžiui, kontrabanda ir nedeklaruotas importas sudarė maždaug 18 procentų (daugiau negu 10 000 eurų) visų žinomų tradicinių pažeidimų, apie kuriuos Bendrijai pranešė valstybės narės [69]. Anot Vakarų ekonomistų, kontrabanda yra daug pavojingesnė už kriminalinius nusikaltimus. „Plečiantis integraciniais ryšiams ekonominis nusikalstamumas didės ir dėl to, kad firmos dažnai plečia savo užsienio filialų tinklą turėdamos tik vieną tikslą – su transferinės kainodaros pagalba nuslėpti mokesčius“ [58, p. 31].

Kintančios sąlygos skatina į teises kovos su kontrabanda priemones žvelgti ne tik kaip į nusikalstamos veikos tyrimus, bet plačiau, iš visumos pozicijų. Plačiau analizuoti šią nusikalstamą veiką būtina ir todėl, kad ligi šiol kontrabanda Lietuvoje buvo nagrinėjama tik bendru teisės požiūriu (daugiau dėmesio jai skyrė doc. dr. A. Abramavičius, S. Bagdonavičius, M. Ignotas, J. Misiūnas, prof. V. Pieslikas, G. Šulija, V. Šulija, dr. A. Šumskas).

1. Teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už kontrabandą, apžvalga

1990–2004 m. atsakomybę už kontrabandą reglamentavę teisės aktai – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas [2; 3]¹ (toliau – BK) ir Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas [1]² (toliau – ATPK) buvo nuolat tobulinami bei keičiami.

Būtų galima išskirti du etapus:

Pirmasis etapas: 1990–1993 m. – atsiribojimo nuo sovietinio kontrabandos reglamentavimo etapas, nes įstatymu „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“ [19] buvo panaikintas 77 straipsnis „Kontrabanda“ (buvęs BK skirsnyje „Valstybiniai nusikaltimai“) ir baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą numatyta BK 312 straipsnyje. Kontrabanda priskirta prie nusikaltimų ūkininkavimo tvarkai.

Antrasis etapas: 1994–2004 m. teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už kontrabandą, tobulinimo, priartinimo prie Europos teisės tradicijų etapas. Svarbu pažymėti, kad per šį etapą buvo rengiamas naujasis BK [3] (taip pat svarstomas ATPK projektas [66]).

---

¹ 1990 10 04 įstatymu [13] buvo padaryti du pakeitimai: BK 77 straipsnio „Kontrabanda“ dispozicijos sąvoka „karinės aprangos“ pakeista į „šaudmenų“, nebetaikoma sankcija ištrėmimas.

1993 01 28 įstatymu [14] pakeista ir papildyta kontrabandos sudėtis. Gabenamas dalykas „prekės ir kitos vertybės“ pakeistas „prekių, pinigų, meno ar kitokių vertybių ar kitų privalomų pateikti muitinei daiktų“ gabenimu. Pakeistas alternatyvių požymių sąrašas: neliko požymio kaip kontrabanda, padaryta „pareigūno, pasinaudojant tarnybine padėtimi“, o įtrauktas naujas požymis „jeigu pateikiami vieni dokumentai, o gabenamos kitų pavadinimų prekės ir daiktai“. Požymis „slepiant daiktus specialiose saugyklose“ pakeistas į „slepiant vietose, apsunkinančiose aptikimą“. Požymis „apgaulingai panaudojant muitį ir kitokius dokumentus“ pakeistas į „naudojant suklastotus dokumentus“. Į kvalifikuotą sudėtį išskirti alternatyvūs požymiai: „kontrabanda stambiu mastu, arba, jeigu tai daro grupė asmenų, susiorganizavusių verstis kontrabanda“. Sankcijoje įtraukta nauja bausmės rūšis – bauda, kaip pagrindinė arba kaip papildoma bausmė.

1993 06 10 įstatymu [18] modifikuota dispozicija: pirmojoje dalyje vietoj žodžių „nepateikiant muitinei“ įrašyti žodžiai „ne per muitines ar muitinių postus arba tokių daiktų gabenimas per muitines“.

1994 07 19 įstatymu [19] BK 77 straipsnis „Kontrabanda“ panaikintas ir baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą numatyta BK 312 str. Kontrabanda buvo priskirta prie nusikaltimų ūkininkavimo tvarkai.

1995 07 04 įstatymu [15] įsigaliojus BK 312 straipsniui numatytas vienas iš kontrabandos objektyviųjų požymių „pagal tranzitinius dokumentus įvežamų prekių neišvežimas iš Lietuvos Respublikos“. Taip pat minėtu įstatymu kontrabandos sudėtis papildyta dar vienu alternatyviu požymiu „kitais išsvengiant muitinės kontrolės“.

1998 02 03 BK pakeitimais [16] atsisakyta kontrabanda laikyti prekių neišvežimą iš Lietuvos Respublikos: BK buvo papildytas nauju 312(1) straipsniu, kuris reglamentavo šią neteisėtą veiką. Šiais pakeitimais kaip kvalifikuojantis požymis buvo išskirtas kontrabandos dalyko gabenimas „ne per muitines“. Taip pat buvo papildytas kvalifikuoto dalyko sąrašas („sprogmenimis, sprogstamosiomis ar kitomis strateginėmis prekėmis, psichotropinėmis medžiagomis bei prekursoriais“). Stambus mastas ir grupiškumas buvo perkelta į trečiąją straipsnio dalį ir tapo itin kvalifikuojančiais požymiais. 312 straipsnis dar buvo papildytas itin kvalifikuojančiais požymiais: pakartotinum ir didelio kiekio šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų kontrabanda. Šiuo įstatymu taip pat buvo išaiškintos sąvokos „kontrabandos stambus mastas“ (t. y. 500 MGL) ir „didelio kiekio šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogstamųjų medžiagų kontrabanda“ (t. y. kai neteisėtai gabenama daugiau kaip 2 vienetai šaunamųjų ginklų, daugiau kaip 50 vienetų šaudmenų, daugiau kaip 0,1 kg sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų).

2002 12 10 įstatymu [17] 312 straipsnyje atsisakyta pakartotinum už kontrabandą ir kvalifikuojančio požymio „gabenant ne per muitines“. Straipsnio dispozicijoje nustatyta, kad kontrabandos dalyko gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybinę sieną užtraukia atsakomybę tik tada, kai dalyko vertė viršija 250 MGL. Šio įstatymo pakeitimais įtvirtinta, kad už kontrabandą atsako ir juridinis asmuo.

² 1992 05 26 įstatymas [6].

1994 02 15 įstatymu [7] ATPK 210 straipsnis papildytas punktu, kad kontrabanda laikoma ir „prekių, prekyba kuriomis be banderolių ar kitų specialių ženklų Lietuvos Respublikoje yra draudžiama, importas be banderolių ar kitų specialių ženklų“.

1994 07 18 įstatymu [8] sankcijoje baudų dydžiai buvo nusakomi Lietuvos nacionaline valiuta: vietoj žodžių „rubliais“ įrašyta „litais“.

1996 04 23 įstatymu [9] buvo užpildyta spraga ATPK 210 straipsnio 1 dalyje nurodant, kad administracinė atsakomybė galima, jeigu neteisėtai gabenamų krovinių (prekių, vertybių ar kitokių daiktų) vertė neviršija 100 MGL. Iki šio ATPK pakeitimo buvo sunku atriboti kontrabandos nusikaltimą nuo administracinio teisės pažeidimo, nes sudėtys buvo labai panašios. Jei veika buvo padaryta ne stambiu mastu ar grupės iš anksto susitarusių asmenų arba gabenant ginklus ir kitus pavojingus dalykus, galėjo būti taikoma tiek administracinė, tiek baudžiamoji atsakomybė.

1997 07 01 įstatymu [10] ATPK 210 straipsnio 1 punkte buvo atsisakyta formuluotės „tai yra krovinių gabenimas ne per muitinės postus, pažeidžiant Lietuvos Respublikos įstatymų reikalavimus“ ir papildytas nuostata „deklaracijos ar neteisėtu duomenų (pavadinimo, HS kodo, kiekio, vertės arba kitų duomenų) pateikimas deklaracijoje“.

1999 02 02 įstatymas [11].

2002 12 10 įstatymas [12].

Rengiant naująjį BK, viename iš projektų kontrabandą buvo siūloma laikyti nusikalstama veika finansams, kitame – nusikalstama veika ekonomikai ir verslo tvarkai. 2000 m. rugsėjo 26 d. priimtame naujajame BK [3, p. 91] pripažinta, kad pagrindinis šios veikos objektas yra ekonomika, o finansų sistema – papildomas, nes:

- siekiant sumažinti šiuo nusikaltimu daromą žalą, kontrabandinių prekių atžvilgiu turėtų būti imtasi priemonių, kurios užtikrintų maksimalų valstybės interesų patenkinimą: prekės turi būti konfiskuojamos, o visos už jas gautos lėšos turėtų būti perduodamos į valstybės biudžetą. Šiuo atveju valstybė galėtų užtikrinti ne tik finansų sistemos tvarumą, bet ir gerėjimą;
- kontrabandinių prekių realizavimas gali pažeisti kitų ūkio subjektų interesus ir sudaryti nelygias sąlygas konkuruoti, todėl valstybė turėtų imtis priemonių, kad šios prekės būtų nerealizuojamos arba sunaikinamos [61, p. 15–30].

Taigi kontrabanda reglamentuojama BK XXXI skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai“. Naujojo BK straipsnio norma neišskiria tokių požymių kaip daiktų gabenimas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną, naudojant suklastotą muitinės deklaraciją ar kitus dokumentus, ir gabenimas kitų pavadinimų prekių arba daiktų nei nurodyta muitinės deklaracijoje ar kituose dokumentuose, kurie buvo numatyti BK 1961 m. Nenustatomi kontrabandos nusikaltimo sudėtį kvalifikuojantys požymiai – pakartotinumai, grupė iš anksto susitarusių asmenų, stambaus masto ir didelio kiekio šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų kontrabandos. Straipsnis susideda iš trijų dalių. Pirmojoje dalyje įtvirtinta bendroji norma, kad už kontrabandą atsako „tas, kas per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabendamas privalomus pateikti muitinei daiktus, kurių vertė viršija 250 MGL dydžio sumą, nepateikė jų muitinės kontrolei ar kitaip šios kontrolės išvengė“. Antrojoje dalyje numatyta kvalifikuota kontrabanda, kai nepateikiant muitinės kontrolei ar kitaip jos išvengiant arba neturint leidimo per Lietuvos Respublikos valstybės sieną gabenami šaunamieji ginklai, šaudmenys, sprogmenys, sprogstamosios, radioaktyvios medžiagos ar kitos strateginės prekės, nuodingosios, stipriai veikiančios, narkotinės, psichotropinės medžiagos arba jų pirmtakai (prekursoriai). Straipsnio trečiojoje dalyje numatyta atsakomybė už kontrabandą ir juridiniam asmeniui. Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad pagal 1977 m. birželio 9 d. Nairobio tarptautinę konvenciją „Dėl tarpusavio administracinės pagalbos užkertant kelią muitinės įstatymų pažeidimams, vykdant šių pažeidimų tyrimą ir su jais kovojant“ [54] kontrabandos sąvoka aiškinama kaip muitinės įstatymų pažeidimas, kurį sudaro prekių judėjimas per muitinės sieną bet koku slaptu būdu.

2. Teisės aktų, susijusių su kontrabandos kontrole ir prevencija, apžvalga

Paveiksle (žr. 1 pav.) matome teisės aktų, susijusių su kontrabandos kontrole ir prevencija, kiekybinius duomenis¹.

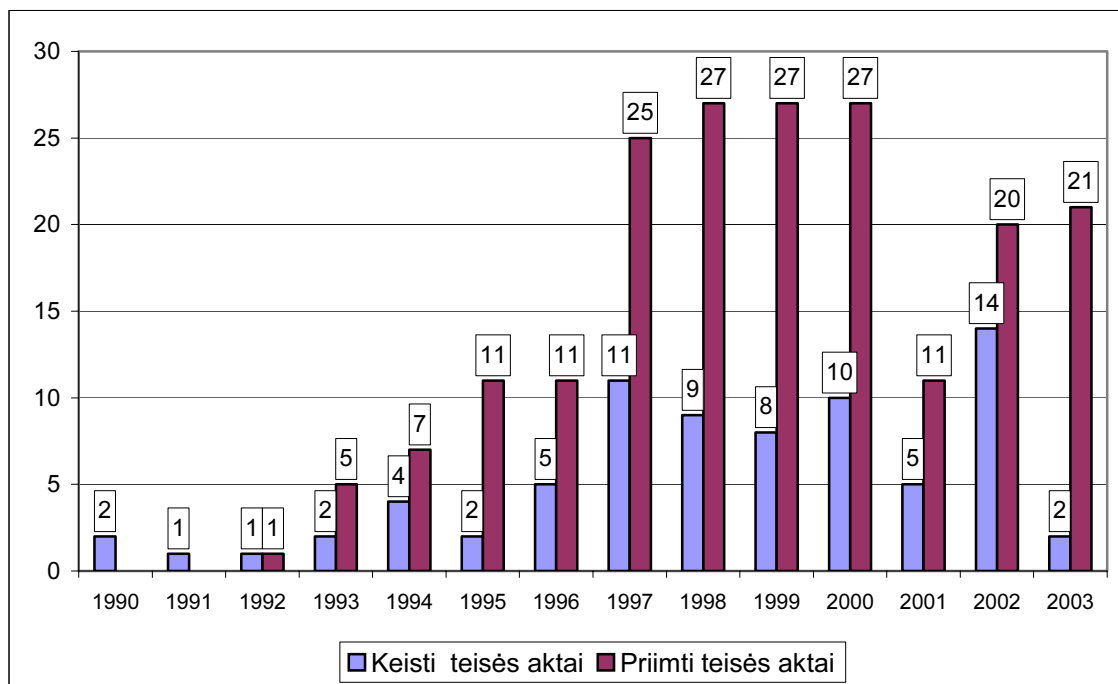
Išskirtini trys etapai:

Pirmasis etapas: 1990–1993 m. Šiuo laikotarpiu teisinė politika prieš kontrabandą dar tik atsiribo nuo sovietinės teisės ir pradėjo formuotis. Esant menkai teisei bazei ir infrastruktūrai, kontrabandos latentškumo laipsnis buvo labai aukštas (Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos užregistruotų nusikaltimų suvestinėje šios rūšies nusikaltimų nedaug).

Antrasis etapas: 1994–1999 m. teisinės politikos prieš kontrabandą Lietuvoje kūrimo laikotarpis. Buvo priimti: Prekybos [20, p. 2–10], Alkoholio kontrolės [5, p. 3–15], Tabako kontrolės [21, p.3–8] įstatymai, Lietuvos Respublikos muitinės kodeksas [4, p. 170]. 1996 m. pradėjo formuotis kontrabandos bylų teismų praktika [52, p. 130]. Taip pat šiuo laikotarpiu buvo akcentuotas ir Vyriausybės strateginis požiūris į kontrabandą (žr. straipsnio 3 dalį). Atkreiptinas dėmesys į 1998 m. priimtus teisės aktus. Ministras Pirmininkas išleido potvarkį „Dėl darbo grupės sudarymo“ [26] kovos su kontrabanda ir nelegalia prekyba teisės aktams tobulinti. Ministerijos, Vyriausybės įstaigos privalėjo raštiškai informuoti nurodytąją darbo grupę apie rengiamus minėtųjų teisės aktų projektus ir parengtus projektus pateikti darbo grupei įvertinti. Siekdama užtikrinti teisėtumą ir atsižvelgdama į tai, kad dar nepakankamai apginamos valstybės teisės bei įstatymų saugomi interesai, o teisės pažeidėjai dažnai išvengia atsakomybės, Vyriausybė priėmė nutarimą „Dėl valstybės institucijų dalyvavimo ginant valstybės interesus kontrabandos, mokesčių, bankų ir kitose bylose“ [23, p. 30–31]. Finansų ministerijoje, Vidaus reikalų ministerijoje, Muitinės departamente prie Finansų ministerijos, Valstybinėje mokesčių inspekcijoje buvo paskirti konkretūs asmenys, atsakingi už valstybės ir visuomenės interesų gynimą kontra-

¹ Paveiksle matome ir toliau bus analizuojami tik tie teisės aktai, kuriuose tiesiogiai įvardijama kontrabanda.

bandos, mokesčių ir kitose finansinėse bylose. Teisingumo ministerijai buvo pavesta kas pusmetį teikti Vyriausybei informaciją apie teismuose išnagrinėtas kontrabandos baudžiamąsias bylas, administracines bylas pagal skundus dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos ir muitinės pareigūnų priimtų teisės aktų bei veiksmų. Taip pat buvo sudaryta komisija įstatymų taikymo klausimams analizuoti. Tais pačiais metais Vyriausybė priėmė nutarimą „Dėl kompleksinių priemonių teisinės atsakomybės už nusikaltimus ūkininkavimo tvarkai ir finansams veiksmingumui didinti, organizuotų nusikaltimų ir korupcijos prevencijai stiprinti“ [22, p. 79]. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrai kartu su Teisės institutu buvo pavesta sudaryti nežinybinę ekspertų grupę teisinės atsakomybės už kontrabandą, vengimą mokėti mokesčius, kitus nusikaltimus ūkininkavimo tvarkai ir finansams neveiksmingumo priežastims bei sąlygoms analizuoti ir įvertinti. Prie svarbių teisės aktų taip pat priskirtinas Vyriausybės nutarimas „Dėl komisijos kovai su kontrabanda koordinuoti sudarymo“ [24, p. 20–21]. Ši komisija privalėjo: a) išklausti institucijų vadovus apie kovos su kontrabanda priemonių įgyvendinimą, teikti jiems privalomus pavedimus, b) kas ketvirtį išsamiai informuoti Vyriausybę apie kovos su kontrabanda būklę, teikti jai išvadas bei pasiūlymus, c) rinkti, analizuoti ir apibendrinti valstybės institucijų pasiūlymus dėl kontrabandos prevencijos, teisės saugos ir valstybės institucijų veiklos ar teisės aktų tobulinimo.

1 pav. Teisės aktų, susijusių su kontrabandos kontrole ir prevencija Lietuvoje, raida

Trečiasis etapas: 2000–2004 m. Šis etapas – tai nacionalinės teisės derinimo prie ES teisės aktų etapas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Lietuva ratifikavo Nairobio konvenciją „Dėl tarpusavio administracinės pagalbos užkertant kelią muitinės įstatymų pažeidimams, vykdant šių pažeidimų tyrimą ir su jais kovojant“ [54, p. 47–57]. Ypač atkreiptinas dėmesys į Vyriausybės nutarimą „Dėl Lietuvos pasirengimo narystei Europos Sąjungoje programos (Nacionalinė ACQUIS priėmimo programa) teisės derinimo priemonių ir ACQUIS įgyvendinimo priemonių 2002 metų planų patvirtinimo“ [51, p. 115]. Plano „Kova su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija, finansinių interesų apsauga“ skyriuje buvo numatyta priemonė „parengti kontrabandos ir vengimo mokėti mokesčius bei prevencijos programą“. Tačiau minėtai priemonei lėšos nebuvo skirtos.

3. Vyriausybės (ir Seimo) strategijos prieš kontrabandą apžvalga

Svarbu aptarti Vyriausybės akcentuotą politinę valią kovoti su kontrabanda, nes siekis kontroliuoti šios latentinės veikos srautus buvo konkretizuojamas ir detalizuojamas ne vienoje jos patvirtintų programų.

Išskirtinos šešios Vyriausybės programos per nagrinėjamą laikotarpį:

– 1994 m. liepos 12 d. Vyriausybės programos skyriuje „Socialinė politika“ rašoma: „(...) toliau tobulinti alkoholinių gėrimų ir tabako gaminių įvežimo, gamybos bei prekybos jais tvarką, pateikti Seimui pasiūlymus dėl atsakomybės už alkoholinių gėrimų ir tabako gaminių kontrabandą sugriežtinimo, falsifikatų gamybą bei prekybos taisyklių pažeidimus. Priėmus įstatymą dėl alkoholio monopolio, atitinkamai patikslinti Vyriausybės nutarimus šiais klausimais“ [28, p. 40]. Ši nuostata priskirta prie sveikatos politikos.

– 1996 m. gruodžio 10 d. priimtoje Vyriausybės 1997–2000 metų veiklos programoje kontrabandos problema įvardijama kaip vidaus politikos problema ir ją siekiama spręsti tvarkant mokesčius, jų administravimą: „(...) padidinti biudžeto įplaukas užkirtus kelią šešėlinei kuro, alkoholinių gėrimų bei tabako prekybai ir kontrabandai“ [29, p. 4].

– 1999 m. birželio 10 d. priimtoje Vyriausybės 1999–2000 metų veiklos programoje sakoma: „Įvertindami ankstesnės Vyriausybės jau atliktą darbą šioje srityje ir atsižvelgdami į tai, ką dar realu padaryti tvarkant ir administruojant mokesčius, per likusius 18 mėnesių numatome: (...) tęsime kovą prieš šešėlinę kuro, alkoholinių gėrimų bei tabako prekybą ir kontrabandą“ [30, p. 50–67].

– 1999 m. lapkričio 11 d. Vyriausybės programoje, kaip ir dviejose ankstesnėse, prevencinė strategija prieš kontrabandą akcentuojama skyriuje „Vidaus politika“. Kontrabandos problemą numatoma spręsti reformuojant teisinę sistemą bei teisėtą tvarką. „Bus siekiama nusikalstamumą sumažinti: aktyviai kovojant su svaigalų kontrabanda, nelegalia jų gamyba, prekyba. (...) Užbaigsime įgyvendinti Mokesčių teisinės bazės sutvarkymo programoje numatytas priemones, atsižvelgdami į ankstesnės Vyriausybės nuveiktus darbus, tai yra: (...) toliau kovosime su šešėline kuro, alkoholinių gėrimų bei tabako prekyba ir kontrabanda“ [31, p. 26–43].

– Vyriausybės 2000–2004 metų veiklos programoje kontrabandos kontrolė ir prevencija pereina į skyrių „Asmens saugumas ir teisės sistema“: ją spręsti numatoma per žmogaus teisių bei interesų gynimą, teisinę apsaugą. „Teisėsaugos srityje bus suformuota darni ir veiksminga kovos su korupcija, kontrabanda, šešėline ekonomika, narkomanija ir organizuotu nusikalstamumu sistema: čia kiekviena institucija turės savo aiškias funkcijas, kompetencijos ribas ir atsakomybę. Šių institucijų veikla bus koordinuojama“ [32, p. 4–15].

– Paskutiniuojuose 2001 m. liepos 12 d. priimtoje Vyriausybės 2001–2004 metų veiklos programoje kovos su kontrabanda strategija jau išdėstoma keturiuose skyriuose: „Informacinės ir žinių visuomenės plėtra“, „Ūkio politika“, „Teisėsauga ir teisėtą tvarką“, „Nacionalinis saugumas ir krašto apsauga“. Programoje numatoma: a) kuo greičiau įdiegti integruotą telekomunikacinį operatyvinio ryšio tinklą, kuris užtikrintų efektyvią kovą su organizuotu nusikalstamumu, kontrabanda, narkobizniu, nelegalia migracija; b) parengti normatyvinius aktus, kaip kovoti su kontrabanda ir nepagrįstu kuro kainų kėlimu; c) sukurti darnią ir veiksmingą kovos su korupcija, kontrabanda bei organizuotu nusikalstamumu sistemą; d) skirti ypatingą dėmesį kovai su šešėline ekonomika ir kontrabanda“ [33, p. 63–81].

Lentelėje matome (žr. 1 lentelę) kitas Vyriausybės programas, kuriose, nors ir fragmentiškai, taip pat yra numatyta kovos su kontrabanda strategija.

1 lentelė. 1990–2004 m. kovos su kontrabanda strategija kitose Vyriausybės priimtose programose

Programa	Priėmimo data	Vyriausybės nutarimo Nr.
Ekonominių nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa	1993 12 18	954
Lietuvos sveikatos programa	1998 07 02	VIII-833
Valstybės tabako kontrolės programa	1998 07 30	2010 (pub. Nr.)
Organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos prevencijos programa	1999 01 15	62
Valstybės alkoholio kontrolės programa	1999 02 25	212
Nacionalinė narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999–2003 metų programa	1999 09 06	970
Nacionalinė kovos su korupcija programa	2002 01 17	IX-711
Nacionalinė aplinkos sveikatinimo veiksnių 2003–2006 metų programa	2003 01 21	66
Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa	2003 03 20	IX-1383
Valstybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2003–2005 metų programa	2003 12 10	1589
Nacionalinė narkotikų ir narkomanijos prevencijos 2004–2008 metų programa	2004 04 08	IX-2110

Iš visų lentelėje pateiktų programų išskirtina Organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos prevencijos programa [39, p. 26–40]. Šios programos įgyvendinimo priemonių plane buvo numatyta stiprinti kovą su kontrabanda ir vengimu mokėti mokesčius bei parengti valstybinę kontrabandos ir vengimo mokėti mokesčius kontrolės bei prevencijos programą. Deja, ši priemonė nebuvo įgyvendinta.

Fragmentiškai kovos su kontrabanda strategija akcentuojama ir kitose Seimo bei Vyriausybės priimtose strategijose, metmenyse, t. y.: Ekonominių nusikaltimų kontrolės programoje (metmenyse) [34, p. 26–32], Teisinės sistemos reformos metmenyse [43, p. 14–21], Žemės ūkio ir kaimo plėtros strategijoje [49], Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros strategijoje [44], Operatyvinės veiklos subjektų kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvartos strategijoje [45, p. 59–63], Nacionalinio saugumo strategijoje [46, p. 27–35], Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje [47, p. 4–34], Lietuvos Respublikos plėtros ir pagalbos 2003–2005 metams nuostatose [48, p. 6–9] ir Nacionalinėje narkomanijos prevencijos ir narkotikų kontrolės 2004–2008 metų strategijoje [50, p. 71–74].

4. Teisinės kovos su kontrabanda politikos vertinimas

Nacionalinės teisinės kovos su kontrabanda sistema nuolat tobulinama. Kokybiniai šios srities teisinės bazės pokyčiai yra akivaizdūs: tai matyti iš naujojo BK [3, p. 91], ATPK [1] (ATPK projekto [66]), Vyriausybės priimtų programų, kitų teisės aktų. Straipsnio autorė preziumuoja, kad Lietuva per keturiolika metų perėjo sudėtingą išbandymų, ieškojimų laikotarpį, bet svarbiausia – sukaupe prevencinę patirtį, išklėlė vietinio pobūdžio (deja, labai dinamiškas) problemas, uždavinius ir tikslus, kurių išsamesnė analizė galėtų padėti priimti konsekventiškus sprendimus. Akivaizdu, kad ir modeliuojant ateitį NATO, ES išlieka aktualios valstybės nacionalinio išskirtinumo, geografinės padėties (Lietuvos Respublikos, Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos valstybinės sienos sutapimas su išorine ES siena, kuri yra 902 kilometrų) ir kitos panašios problemos.

Apžvelgus Lietuvos kovos su kontrabanda teisinę politiką 1990–2004 m., galima pastebėti šiuos trūkumus:

- Per visą nagrinėjamą laikotarpį nebuvo sukurta ilgalaikė strateginė kovos su kontrabanda politika: sprendimai kontrolės ir prevencijos klausimais dažnai buvo priimami spontaniškai, orientuojantis į trumpalaikes priemones, neturint aiškios strategijos, sistemos ir funkcijų pasiskirstymo.

- Į kontrabandos kontrolės problemas buvo reaguojama pavėluotai ir kovojama tik su padariniais, nors dažnai galimybės užkirsti kelią kontrabandai slypėjo jų ištakose.

- Vyriausybės priimtose programose nėra aiškios, tęstinio pobūdžio kontrabandos kontrolės ir prevencijos strategijos: kontrabanda vienoje programoje įvardijama kaip socialinė problema, kitoje – kaip vidaus, dar kitoje – kaip asmens saugumo ir pan.

- Kitose Seimo ir Vyriausybės patvirtintose programose kovos su kontrabanda strategija akcentuojama labai fragmentiškai.

- Kontrabandos dalykas priklauso nuo rinkos konjunktūros ir nuolat kinta, bet teisės aktų sistemoje nėra išlaikytas balansas bei dėmesys vienu metu atskiriems šios nusikalstamos veikos dalykams. Dažnai atsitinka taip, kad sustiprinus dėmesį vienai kontrabandos rūšiai, padidėja kita (arba atsiranda nauja), o tyrimai, jų kaitos analizė neatliekama.

- Šiuo metu Lietuvoje veikiančios institucijos, susijusios su kontrabandos kontrole ir prevencija, dirba per daug izoliuotai, nesudaro bendros sistemos bei neturi aiškių ilgalaikių strateginių nuostatų ir planų. Šių institucijų veikla nėra pakankamai finansuojama, taip pat neatliekamas vertinimas, kiek veiksmingos jų vykdomos iniciatyvos.

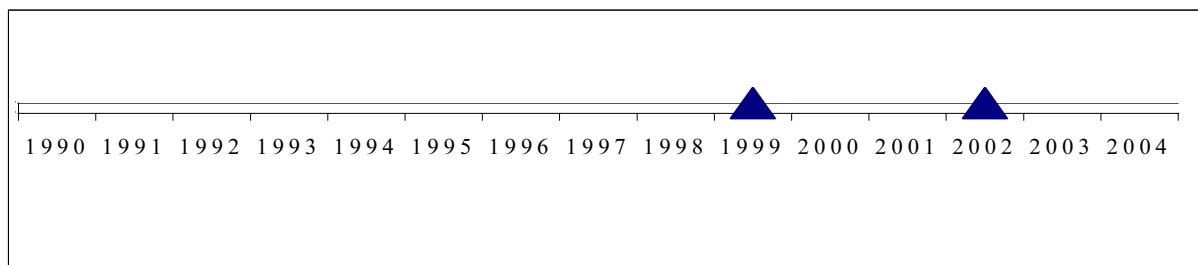
- Teisės aktuose pasitaiko netinkamų apribojimų muitinės, valstybės sienos apsaugos pareigūnams, dėl šių apribojimų jiems sudėtingiau atlikti pareigas, dėl to mažiau sulaikoma kontrabandos. „(...) tikra kovos su pažeidimais veikla prasideda nuo aiškių įstatymų, kuriais gali naudotis verslininkai bei taikyti gerai parengti pareigūnai, remdamiesi reikiama išteklių“ [68].

Baigiamosios pastabos

Spartėjančių pokyčių sąlygomis iškyla būtinybė naujai suvokti, kurti ir modifikuoti kontrabandos kontrolės bei prevencijos sistemą ir politiką, nes:

- Lietuva yra ir visada išliks tranzitine valstybe;

- Lietuvoje, neturinioje žemyne analogiškos geografinės padėties, per 1990–2004 m. jau susiklostė specifinės kontrabandos gabenimo tradicijos;
- Lietuvai esant NATO, ES keičiasi Vyriausybės atsakomybės lygis sprendžiant šios ypač latentinės nusikalstamos veikos problemas (kontrabanda ir korupcija buvo įvardytos kaip opiausios Lietuvos problemos stojant į šias organizacijas) [60; 67];
- Lietuvos Respublikos valstybinė siena, įstojus į ES, sutampa su išorine ES siena ir daugiausia dėmesio reikia skirti sienų su Rusijos Federacija bei Baltarusijos Respublika apsaugai, kurios sėkmę lemia ne tik EK sprendimai ir rekomendacijos, bet ir vietinė teisinė bazė, jos infrastruktūra. EK pranešime teigiama: „(...) kontrolė, ypač ta, kuri taikoma, siekiant surinkti PVM išoriniuose pasieniuose, yra svarbus elementas, užtikrinantis, kad prekės patektų į mokesčių sistemą, o ne dingtų juodojoje rinkoje, ir užkertant kelią pažeidimams, atsirandantiems dėl fiktyvaus eksporto. (...) bet kokia grandis išoriniame pasienyje yra kelias į visą Bendriją“ [69];
- kontrabandininkai visų pirma pasirenka tas ES valstybes nares, kurios yra naujai įstojusios į Bendriją ir dėl radikaliai atnaujintos teisinės bazės paketo (pvz., Lietuvoje nuo 2004 m. birželio 1 d. jau galioja Bendrijos muitinės kodeksas [68]) bei išteklių stokos iš dalies yra nepatyrusios;
- Lietuvai teks suvokti ir taikyti naujus, pasaulyje taikomus metodus ir priemones prieš kontrabandą, keistis pažangia patirtimi;
- tapusi Bendrijos nare, Lietuva privalo dalyvauti ir bendrai su kitomis ES narėmis kurti teisinės kovos su kontrabanda politikos priemones;
- Lietuvoje jau du kartus buvo iškelta idėja parengti atskirą kontrabandos ir vengimo mokėti mokesčius kontrolės bei prevencijos programą (žr. 2 pav.).

2 pav. Kontrabandos ir vengimo mokėti mokesčius kontrolės bei prevencijos programos Lietuvoje idėja

Todėl tikslinga parengti Lietuvoje kontrabandos ir vengimo mokėti mokesčius kontrolės bei prevencijos programą, nustatyti jos prioritetus. Tokią strategiją turėtų patvirtinti Seimas, nes jo politinė valia kontrabandos kontrolę ir prevenciją daro prioritetinę visoms šalies teisėsaugos institucijoms. Ši strategija užtikrintų nuoseklią, ilgalaikę teisinę politiką, jos įgyvendinimo būdus ir priemones. Strategija būtų orientuota į kompleksinę sistemą, apimančią nenutrūkstamą, cikliška atsinaujinantį analizės, rengimo, koregavimo ir įgyvendinimo procesą. Strategijoje reikėtų numatyti jos įgyvendinimo veiksmus, priemones, vykdytojus, įvykdymo terminus, finansavimo apimtį ir šaltinius, kad didžiausia nauda būtų pasiekta mažiausiomis sąnaudomis. Strategija turėtų būti vykdoma kartu su kitomis prevencinėmis šios srities programomis. Taip pat turėtų būti numatomi skirtingi strategijos įgyvendinimo būdai ir priemonės prie atskirų valstybės sienų, ypač daug dėmesio skirta Lietuvos Respublikos valstybinės sienos ruožui, sutampančiam su išorine ES siena. Manytina, kad jau pačios strategijos rengimas būtų fundamentalus ir naudingas darbas, nes kontrabandos kontrolės bei prevencijos prioritetai, galimybės būtų išanalizuotos plačiausia prasme (atsižvelgiant į mūsų valstybės, ES ir kitų užsienio šalių patirtį).

LITERATŪRA

Norminė

1. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. – Vilnius: Saulužė, 2002.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. – Vilnius: Mintis, 1983.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Patvirtintas 2000 09 26 įstatymu Nr. VIII–1968 // Valstybės žinios. 2000.

4. **Lietuvos Respublikos** muitinės kodeksas. – Vilnius: Teisinės informacijos centras prie Teisingumo ministerijos, 1996.
5. **Lietuvos Respublikos** alkoholio kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 1995. Nr. 44.
6. **Lietuvos Respublikos** įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo“ // Valstybės žinios. 1992. Nr. 21.
7. **Lietuvos Respublikos** įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo“ // Valstybės žinios. 1994. Nr. 15.
8. **Lietuvos Respublikos** įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo“ // Valstybės žinios. 1994. Nr. 64.
9. **Lietuvos Respublikos** įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 26, 35, 208, 209, 210, 211, 237, 292, 320 straipsnių pakeitimo ir papildymo“ // Valstybės žinios. 1996. Nr. 41.
10. **Lietuvos Respublikos** įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 35, 41, 188–8, 209, 210, 211, 224, 225, 233, 237, 246–1, 259–1, 269, 320 straipsnių pakeitimo ir papildymo 41–3, 41–4, 209–4 straipsniais“ // Valstybės žinios. 1997. Nr. 71.
11. **Lietuvos Respublikos** įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 35, 189, 208, 209–1, 209–2, 209–3, 209–4, 210, 225, 237, 282, 320 straipsnių pakeitimo ir papildymo“ // Valstybės žinios. 1999. Nr. 18.
12. **Lietuvos Respublikos** įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo“ // Valstybės žinios. 2003. Nr. 2.
13. **Lietuvos Respublikos** įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo“ // Valstybės žinios. 1990. Nr. 31.
14. **Lietuvos Respublikos** įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso, baudžiamojo ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“ // Valstybės žinios. 1993. Nr. 26.
15. **Lietuvos Respublikos** įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo ir papildymo“ // Valstybės žinios. 1995. Nr. 55.
16. **Lietuvos Respublikos** įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8–1, 11, 26, 35, 49, 54, 55, 207, 231, 231–2, 231–3, 232–2, 232–4, 232–5, 232–6, 234, 234–1, 234–2, 234–3, 234–4, 236, 285, 287, 288, 289, 290, 294, 295, 312 straipsnių pakeitimo ir papildymo 132–1, 214–1, 312–1, 321–2 straipsniais įstatymais“ // Valstybės žinios. 1998. Nr. 17.
17. **Lietuvos Respublikos** įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8–1, 11–1, 45, 53–1, 232–1, 232–2, 232–5, 232–8, 312, 321–2 straipsnių pakeitimo, 232–3 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir Kodekso papildymo 340–1 straipsniu įstatymas“ // Valstybės žinios. 2002. Nr. 123.
18. **Lietuvos Respublikos** įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, baudžiamojo proceso ir administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo“ // Valstybės žinios. 1993. Nr. 5.
19. **Lietuvos Respublikos** įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“ // Valstybės žinios. 1994. Nr. 60.
20. **Lietuvos Respublikos** prekybos įstatymas // Valstybės žinios. 1995. Nr. 10.
21. **Lietuvos Respublikos** tabako kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 1996. Nr. 11.
22. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės nutarimas „Dėl kompleksinių priemonių teisinės atsakomybės už nusikaltimus ūkininkavimo tvarkai ir finansams veiksmingumui didinti, organizuotų nusikaltimų ir korupcijos prevencijai stiprinti“ // Valstybės žinios. 1998. Nr. 35.
23. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės nutarimas „Dėl valstybės institucijų dalyvavimo ginant valstybės interesus kontrabandos, mokesčių, bankų ir kitose finansinėse bylose“ // Valstybės žinios. 1998. Nr. 28.
24. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės nutarimas „Dėl komisijos kovai su kontrabanda koordinuoti sudarymo“ // Valstybės žinios. 1999. Nr. 18.
25. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2001. Nr. 66.
26. **Lietuvos Respublikos** Ministro Pirmininko 1998 m. sausio 12 d. potvarkis Nr. 13 „Dėl darbo grupės sudarymo“.
27. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės nutarimas „Dėl priemonių ekonominių nusikaltimų prevencijai ir kontrolei gerinti“ // Valstybės žinios. 1993. Nr. 13.
28. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės programa // Valstybės žinios. 1994. Nr. 55.
29. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės 1997–2000 metų veiklos programa // Valstybės žinios. 1996. Nr. 120.
30. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės 1999–2000 metų veiklos programa // Valstybės žinios. 1999. Nr. 53.
31. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės 1999–2000 metų veiklos programa // Valstybės žinios. 1999. Nr. 98.
32. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės 2000–2004 metų programa // Valstybės žinios. 2000. Nr. 98.
33. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės 2001–2004 metų programa // Valstybės žinios. 2001. Nr. 62.
34. **Ekonominių nusikaltimų** prevencijos ir kontrolės programa // Valstybės žinios. 1993. Nr. 72.
35. **Lietuvos Respublikos** nacionalinė kovos su korupcija programa // Valstybės žinios. 2002. Nr. 10.
36. **Lietuvos sveikatos** programa // Valstybės žinios. 1998. Nr. 64.
37. **Nacionalinė narkotikų** kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999–2003 metų programa // Valstybės žinios. 1999. Nr. 76.
38. **Nacionalinė nusikaltimų** prevencijos ir kontrolės programa // Valstybės žinios. 2003. Nr. 32.
39. **Organizuoto nusikalstamumo** ir korupcijos prevencijos programa // Valstybės žinios. 1999. Nr. 10.
40. **Valstybės alkoholio** kontrolės programa // Valstybės žinios. 1999. Nr. 21.
41. **Valstybės tabako** kontrolės programa // Valstybės žinios. 1998. Nr. 69.
42. **Valstybės visuomenės** sveikatos stebėsenos 2003–2005 metų programa // Valstybės žinios. 2003. Nr. 117.

43. **Teisinės sistemos** reformos metmenys (nauja redakcija) // Valstybės žinios. 1998. Nr. 61.
44. **Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros strategija** // Valstybės žinios. 2001. Nr. 66.
45. **Operatyvinės veiklos** subjektų kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta strategija // Valstybės žinios. 2002. Nr. 15.
46. **Nacionalinio saugumo** strategija // Valstybės žinios. 2002. Nr. 56.
47. **Valstybės ilgalaikės raidos strategija** // Valstybės žinios. 2002. Nr. 113.
48. **Lietuvos Respublikos** plėtros ir pagalbos politikos 2003–2005 metams nuostatos // Valstybės žinios. 2003. Nr. 45.
49. **Žemės ūkio** ir kaimo plėtros strategija // Valstybės žinios. 2000. Nr. 50.
50. **Nacionalinė narkomanijos** prevencijos ir narkotikų kontrolės 2004–2008 metų strategija // Valstybės žinios. 2003. Nr. 94.
51. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos pasirengimo narystei Europos Sąjungoje programos (Nacionalinė ACQUIS priėmimo programa) teisės derinimo priemonių ir ACQUIS įgyvendinimo priemonių 2002 metų planų patvirtinimo // Valstybės žinios. 2002. Nr. 25.
52. **Teismų praktika**. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis. 1996. Nr. 3–4.
53. **Lietuvos Aukščiausiojo** Teismo senato 2003 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos byloje“ // Teismų praktika. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis. 2003. Nr. 20.
54. **Tarptautinė konvencija** „Dėl tarpusavio administracinės pagalbos užkertant kelią muitinės įstatymų pažeidimams, vykdant šių pažeidimų tyrimą ir su jais kovojant“. Ratifikuota Lietuvos Respublikos Seimo 2000 m. rugsėjo 26 d. // Valstybės žinios. 2000. Nr. 94.

Specialioji

55. **Andriulis V.** Teisėkūra: realijos, problemos ir perspektyvos // Teisės problemos. 2002. Nr. 3.
56. **Čičinskas J.** Ekonominės politikos transformacija globalizavimo ir regioninės integracijos aplinkoje // Filosofija. Sociologija. 2003. Nr. 2.
57. **Dapšys A.** Nusikalstamumo prevencija ir baudžiamoji politika pereinant į rinkos ekonomiką (VII Baltijos šalių kriminologų simpoziumo, įvykusio 1993 m. gruodžio 2–4 d. Vilniuje, medžiaga). – Vilnius: Teisės institutas, 1995.
58. **Gavelis V.** Nusikalstamumo tendencijos ir optimizavimas globalizacijos sąlygomis // Ekonomika. 2002. Nr. 60.
59. **Gylys P.** Lietuvos socialinės bei ekonominės plėtros dimensijos ir veiksniai: paradigmos konkurencija // Filosofija. Sociologija. 2003. Nr. 3.
60. **Išsamus** Lietuvos pasirengimo narystei vertinimo pranešimas. – Vilnius: Alora, 2004.
61. **Ivoška G.** Nusikalstamų veikų ekonomikai ir verslo tvarkai objekto apibrėžimo teorinės ir praktinės problemos // Teisės problemos. 2003. Nr. 2.
62. **Jurgelaitienė G.** Nusikaltimų prevencijos programos Lietuvoje veiksmingumo problemos // Jurisprudencija. Lietuvos teisės universitetas. 2003. Nr. 41(33).
63. **Justickis V.** Organizuotas nusikalstamumas. Ekonominiai pagrindai // Jurisprudencija. Lietuvos teisės universitetas. 2001. Nr. 20(12).
64. **Malinauskaitė J., Šulija G., Šulija V.** Kontrabanda: kontrolė ir prevencija Lietuvoje. – Vilnius: Muitinės departamentas prie Finansų ministerijos, Teisės institutas, 2002.
65. **Valickas V.** Lietuvos muitinės veiklos pokyčių strateginis valdymas internacionalizavimo sąlygomis: Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: vadyba ir administravimas (03S). – Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2003.
66. **Lietuvos Respublikos** administracinių teisės pažeidimų kodekso projektas // Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija <http://www.tm.lt/?item=taktproj>.
67. **Europos** Komisijos ataskaita dėl Lietuvos pažangos rengiantis narystei Europos Sąjungoje // http://rc.lrs.lt/es/pazanga_lt.htm.
68. **Bendrijos** muitinės kodeksas // Lietuvos muitinė <http://www.cust.lt/lt/article?articleID=1518>.
69. **Europos** Komisijos pranešimas dėl Muitų sąjungos strategijos // <http://www.cust.lt/lt/article?articleID=166>.
70. **Kontrabandos** priešasčių šalinimas efektyviomis ekonominės politikos ir administravimo priemonėmis. Sociologinis tyrimas „Gyventojų požiūris į labiau apmokestinamų prekių kontrabandą“ // Lietuvos laisvosios rinkos institutas <http://www.lrinka.lt/Projektai/Kontrabanda.phtml>.
71. **Netinkama** kova su kontrabanda suvaržys tranzitą ir skatins korupciją // Lietuvos laisvosios rinkos institutas <http://www.lrinka.lt/SPranesimai/Tranzitas.phtml>.
72. Tarptautinė konferencija „Ekonominės kontrabandos priežastys. Iššūkiai naujam ES“ // Lietuvos laisvosios rinkos institutas // <http://www.lrinka.lt/Renginiai/Kontr.phtml>.
73. **Trumpa U.** Biurokratinės duobės prekių kelyje // Lietuvos laisvosios rinkos institutas <http://www.lrinka.lt/Leidiny/prekyba/1998.1.duobes.phtml> (2004 07 28).
74. **Kontrabandos** ekonominių priešasčių tyrimas // Lietuvos laisvosios rinkos institutas <http://www.lrinka.lt/Projektai/Kontrabanda.pdf> (2004 07 28).

Development and Prospects of the Law Policy against Smuggling

Jolita Malinauskaitė
Law Institute, Lithuania

Keywords: *smuggling, law policy, control, prevention, preventive program.*

SUMMARY

The article presents a review of the Lithuanian law policy against smuggling during the years 1990–2004, as the feedback of legal effect is of great significance for further development of legal regulations.

The article analyzes legal regulations governing responsibility for smuggling (the Administrative Code of the Republic of Lithuania, the Criminal Code of the Republic of Lithuania) and legal regulations related to smuggling control and prevention (laws and agreements passed and ratified by the Seimas of the Republic of Lithuania; resolutions, programs and strategies of the Government of the Republic of Lithuania, etc.). Attention should be paid to the fact that throughout the entire period of investigation there was not formulated any long-term strategic policy against smuggling – decisions on control and prevention issues were often taken spontaneously with orientation towards short-term measures without any clear strategy, system or division of functions. It should be marked that for two times already (the Program for Organized Criminality and Corruption (January 15, 1999) and Lithuanian Government Resolution (February 27, 2002) “On Approval of Plans for the Law Harmonization Measures of the Program for Preparation of Lithuania for the EU Membership“ (National Program for the Adoption of the ACQUIS) and ACQUIS Implementation Measures for the Year 2002) there was produced an idea to develop in Lithuania a special program on control and prevention of smuggling and avoidance to pay taxes. Yet so far, such a program has not been designed. Current changes related to the membership of Lithuanian in the EU and NATO as well as worldwide globalization involving intense penetration of international market into the country’s life prompt analysis and evaluation of legislation on the issues of smuggling control and prevention, and modeling of the future with due care.

Therefore it is purposeful to work out a priority-based preventive strategy (special program) against smuggling and avoidance to pay taxes in Lithuania. The strategy should be approved by the Seimas of the Republic of Lithuania because the political will of the Seimas makes smuggling control and prevention a top priority for all law enforcement institutions of Lithuania. The strategy should ensure sustainable, long-term law policy, as well as ways and measures for its implementation. It should be oriented towards a complex system as a permanent, continuously renewing process of analysis, preparation, adjustment and implementation. The strategy should offer actions and measures of its implementation, executives, implementation terms, scope and sources of financing. The strategy should be pursued as an integral part of other preventive programs in this area. Besides, different ways and measures should be planned for implementation of the strategy at separate state frontiers, putting special focus on the Republic of Lithuania frontier line coinciding with the outer frontier of the EU. Supposedly, preparation of the strategy would be a fundamental and useful work because smuggling control and prevention priorities, possibilities against smuggling would be analyzed in its widest sense (taking into account experience of our country, the EU and other foreign countries).

